

ЗАКОРДОННИЙ ДОСВІД СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З МІГРАНТАМИ

У статті розглянуто закордонний досвід соціальної роботи з мігрантами, зокрема організація соціальної роботи в Чеській республіці, Словаччині, Німеччині та США.

Ключові слова: мігрант, біженець, соціальна робота, соціальний працівник.

The article examines the foreign experience of social work with migrants, in particular the organization of social work in the Czech Republic, Slovakia, Germany and the USA.

Key words: migrant, refugee, social work, social worker.

Організація соціальної роботи з мігрантами є ключовим напрямом розвитку демократичних принципів у сучасній соціальній державі. Відповідно до Конституції України, наша держава має соціальний пріоритет у своєму розвитку. У зв'язку з цим соціальна робота є невід'ємною частиною побудови сучасного суспільства, заснованого на принципах демократії, особистої свободи та захисту прав людини.

Через роки військової агресії Росії різко зросла кількість громадян України, які стали мігрантами в країнах Європейського Союзу, США, Канаді та інших державах. Досвід цих країн у роботі з мігрантами є цінним для впровадження в міграційну політику та соціальну роботу України. У 2021 році за даними Державної міграційної служби України кількість мігрантів у нашій державі сягала 303 тисяч осіб [1], що вимагає створення сприятливих умов для їхнього життя. Після закінчення російсько-української війни частина мігрантів, які покинули країну, повернеться на Батьківщину та потребуватиме підтримки й допомоги.

Проблему вдосконалення соціальної роботи з мігрантами в Україні вивчали такі науковці як Т. Алексеєнко, Д. Бирик, І. Сушик [2], І. Петрик [2], О. Ровенчак, Б. Юськів [3] та інші. Проте, незважаючи на значний інтерес до цієї теми серед наукової спільноти, вона залишається актуальною для подальшого дослідження.

Міграція є складним явищем, що потребує всебічного підходу та міжнародного регулювання для мінімізації негативних наслідків і максимального використання її позитивних аспектів.

Слово "міграція" походить з латинського *migratio* (від *migro* – переходжу) і означає переселення або переміщення. Міграція може бути описана як суспільне явище, яке виникає внаслідок наявності соціальних проблем у країні [3].

В умовах воєнного стану міграційні процеси значно посилилися, зокрема через масовий виїзд наших громадян до країн Європейського Союзу, США, Канади та інших держав. Проте, водночас іноземці продовжують емігрувати до України, що вимагає дослідження

організаційних та технологічних підходів до соціальної роботи з мігрантами.

Україні важливо враховувати досвід інших країн у роботі з мігрантами для створення ефективної системи соціального захисту та соціального забезпечення [2].

Найкращим досвідом для імплементації в українську систему соціального захисту та соціальної роботи з мігрантами, може послужити досвід США та країн Європейського Союзу, де рівень роботи з мігрантами достатньо високий.

У 2022 році кількість іммігрантів у США перевищила 900 тисяч осіб, а в 2023 році цей показник зріс на 40 тисяч. З такою кількістю новоприбулих, питання допомоги міжнародній спільноті в адаптації до життя в США стає важливішим, ніж будь-коли. Процес пристосування до нових умов є складним, особливо для тих іммігрантів, які зазнали фізичної, емоційної, фінансової або сексуальної травми перед від'їздом зі своєї країни.

Соціальні працівники мають унікальні можливості допомогти іммігрантам отримати доступ до необхідних ресурсів, подолати труднощі адаптації та задовольнити їхні базові потреби. Вони використовують досвід у сфері інформаційних та громадських ресурсів, щоб сприяти людям у пошуку житла на новому місці. Багато іммігрантів стикаються з фінансовими проблемами або психосоціальними труднощами, такими як домашнє чи громадське насильство.

Пошук нового безпечного місця проживання для мігрантів є першочерговим завданням соціальних працівників. Більшість соціальних працівників, працюючи в державних установах, мають доступ до широкого спектру ресурсів, що дозволяє комплексно вирішувати питання житлової нестабільності, з якими стикаються іммігранти [5].

У Німеччині соціальна робота з мігрантами охоплює кілька ключових напрямів: допомогу у прийомі та розміщенні мігрантів; проведення первинного інтерв'ю для збору інформації про новоприбулих; визначення індивідуальних потреб та планування подальших заходів; підтримку в побутовій адаптації (відвідування лікаря, покупки, використання громадського транспорту); забезпечення відвідування інтеграційних курсів для тих, хто має відповідний статус резидента; допомогу в пошуку місць у школах та дитячих садках; ознайомлення з місцевими правилами життя (сортування сміття, використання опалювальних систем, прибирання територій).

Міграційна політика ФРН щодо українців спрямована на допомогу у пошуках роботи. З початку російської агресивної війни понад мільйон українців знайшли притулок у Німеччині. Під пильним контролем центру зайнятості громадяни України зможуть отримати роботу та додаткову кваліфікацію [6].

Соціальні працівники також сприяють залученню мігрантів до суспільного життя, взаємодії з місцевими організаціями, допомагають

вирішувати скарги на місцевому рівні, забезпечують соціальну підтримку та за необхідності направляють до спеціалізованих служб для вирішення конфліктів на національному ґрунті, сімейних проблем, питань психічного здоров'я, алкоголізму та наркоманії, а також працюють з дітьми та молоддю. Вони також допомагають під час переходу на інші пільги та надають консультації щодо повернення чи подальшої міграції в співпраці з Міжнародною організацією з міграції.

У Чеській Республіці соціальні працівники надають мігрантам інформацію та консультації, представляють їх інтереси, проте не займаються наданням конкретних послуг у різних сферах життя. Замість цього вони спрямовують мігрантів до фахівців у відповідних галузях.

Також у Чехії існують громадські організації, які здійснюють допомогу мігрантів, зокрема Charita [4].

Найчастіше мігранти стикаються з труднощами, пов'язаними із соціальним забезпеченням, охороною здоров'я, пошуком житла, працевлаштуванням або можливістю отримати освіту. Організації приділяють велику увагу інтеграційній діяльності, яка сприяє включенню мігрантів і біженців у чеське суспільство. Таким чином, ці організації допомагають державним установам та сприяють гармонійному співіснуванню місцевих мешканців і новоприбулих.

Російська агресія проти України призвела до значного притоку українських біженців до Словаччини.

Соціальна робота з мігрантами в Словаччині зосереджена на таких аспектах: подолання емоційних і психологічних травм; усунення мовного бар'єру; полегшення процесу адаптації до нових умов життя; надання допомоги у запобіганні соціальній ізоляції; мобілізація внутрішніх ресурсів і підвищення здатності мігрантів справлятися з життєвими викликами в новому соціальному середовищі; розвиток їхнього потенціалу; встановлення зв'язків і співпраця з волонтерами [8].

Обсяг роботи соціальних працівників у Словаччині залежить від індивідуальних потреб мігрантів, що створює різноманітність у завданнях, які вони виконують. Основні завдання включають участь у робочих нарадах, проведення спостережень і необхідне адміністрування. Робота з мігрантами здебільшого охоплює підтримку в основних аспектах життя, необхідних для повсякденного існування і адаптації до життя в Словаччині [9].

Соціальна робота з мігрантами в США та країнах ЄС орієнтована на вирішення кількох ключових проблем, які виникають у процесі адаптації до нових умов життя. По-перше, значна увага приділяється подоланню емоційних та психологічних травм, які мігранти часто переживають через війни, переслідування або інші складні обставини. Ця підтримка допомагає людям не тільки зберегти психічне здоров'я, але й відновити свою емоційну стійкість.

По-друге, подолання мовного бар'єру є важливим аспектом соціальної роботи, оскільки володіння мовою країни перебування є

критичною умовою успішної інтеграції. Соціальні працівники надають мовні курси або сприяють їх організації, щоб допомогти мігрантам краще адаптуватися до нових соціальних і культурних реалій.

Крім того, допомога у подоланні перешкод, які можуть призвести до соціальної ізоляції, є ще одним важливим завданням. Це включає підтримку у встановленні нових соціальних контактів та інтеграцію у суспільство приймаючої країни. Соціальні працівники сприяють мобілізації та зміцненню власних внутрішніх ресурсів мігрантів, що дозволяє їм успішно вирішувати життєві проблеми та пристосовуватися до нових обставин.

Розвиток потенціалу іноземців через надання доступу до освітніх програм, працевлаштування та професійного розвитку також є одним із пріоритетів. Така робота підтримується тісною взаємодією з волонтерами, що сприяє більш ефективній соціальній інтеграції мігрантів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Державна міграційна служба України. URL: <https://dmsu.gov.ua/diyalnist/statistichni-dani.html>
2. Сушик І., Петрик І. Робота з мігрантами в системі соціального забезпечення: зарубіжний досвід URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/06/249.pdf>
3. Юськів Б. М. Глобалізація і трудова міграція в Європі [Текст]: монографія. Рівне: видавець О. М. Зень, 2009. 476 с. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/212999468.pdf>.
4. Charita. Česká republika. URL: <https://www.charita.cz/jak-pomahame/integrace-cizincu/>
5. How Social Workers Help Immigrants. URL: <https://caseworthy.com/articles/how-social-workers-help-immigrants/>
6. Gut angekommen auf dem Arbeitsmarkt URL: <https://www.bundesregierung.de/breg-de/themen/arbeit-und-soziales/ukraine-gefluechtete-arbeit-2166832>
7. Integrace cizinců URL: <https://www.charita.cz/jak-pomahame/integrace-cizincu/>
8. Špecifika sociálnej práce s cudzincami URL: <https://www.kapacity.sk/informacia/specifika-socialnej-prace-s-cudzincami/>
9. Sociální práce / Sociálna práca czech and Slovak Social Work URL: <https://socialnprace.cz/wp-content/uploads/2020/11/2017-2.pdf>

Науковий керівник кандидатка соціологічних наук Черкашина Т.О.